

Tot enderrocant tòpics

ANNA TOMÀS

ASSAIG

Ignasi Riera, *Un català a Madrid*.
EDICIONS 62. Barcelona, 2004.

D'ençà de la majoria absoluta del PP l'any 1996, s'han anat multiplicant els llibres que contradueixen la tesi dominant de l'Espanya construïda sobre el nacionalisme castellanista i que hem heretat directament del franquisme. A mesura que s'acostaven de nou les eleccions i l'ara ja expresident del Govern es capficava més i més a propagar la unitat d'Espanya i l'odi cap als perifèrics, les prestatgeries i aparadors de les llibreries s'anaven omplint d'obres com ara *La Aznaridad*, del difunt Manuel Vázquez Montalbán, *Espanyols tots*, de Suso del Toro, *El tripartit vist des de Madrid*, d'Iu Forn, *Agur Aznar*, d'Iñaki Anasagasti, i *Madrid Confidential*, d'Oriol Malló. El llibre de l'escriptor i articulista Ignasi Riera (Barcelona, 1940) s'emmarca en aquesta línia de reflexió política que pretén posar sobre la taula les arrels de la creixent crispació entre el centre i la perifèria de l'Estat espanyol. Ara bé, tot i que *Un català a Madrid* mostra clarament quin és el perfil ideològic de Riera, que durant anys ha estat un polític en actiu per l'actual ICV, la peculiaritat de l'obra és una altra: allunyant-se del que seria un gest tan estúpid com pedant de tractar d'estructurar un discurs sobre la presència dels catalans a Madrid, opta per fer una crò-

nica d'espurnes i flaixos, d'observacions i anècdotes viscudes a la capital, en la qual resideix des de fa un any. Prou temps per desmitificar molts estereotips que tenim els catalans sobre els madrilenys i a l'inrevés.

MADRID I BARCELONA S'ASSEMBLEN
Dels populars tòpics de la *laboriosidad de los catalanes*, com si aquí no hi hagués dropos, i del fracàs escolar que comporta el fet de ser bilingües, quan als bars de Madrid és inevitable escoltar com els benaurats monolingües destrossen el

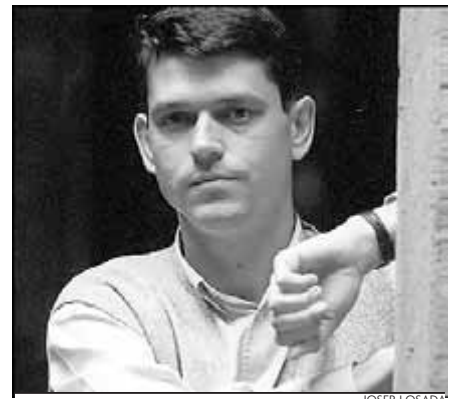

IGNASI RIERA TRENCA LA DISTÀNCIA AMB MADRID

castellà, Riera passa a demostrar-nos com Barcelona i Madrid cada cop s'assemblen més. Els voltants de la Plaza del Sol i l'Eixample estan envaïts per funcionaris i bars de tapes. Si hi ha madrilenys *castizos* avesats a cantar tothora les seves glòries, també hi ha catalans de la ceba, que proclamen com a dogma que Catalunya "és la terra més ufana sota la capa del sol". I el barri de La Latina, pels teatres i l'ambient, evoca el Paral·lel de l'Arnau, l'Apolo i el Molino; un Madrid i una Barcelona allunyades dels senyoriats Pedralbes i Las Rozas. Fins i tot l'escudella nadalenca i el *cocido madrileño*, per composició, tècniques culinàries i el fet que cadascú hi afegeix el que li passa pel barret, no són tan diferents. Ara bé, a més de la tragèdia que encara no et sàpiguen servir un bon pa amb tomàquet (o *pan tomaca* en madrileny), a Madrid hi ha una convicció inamovible: la seva ciutat és la capital única d'una *España grande y libre*, per la qual cosa el seu aeroport, els seus museus i les seves autopistes han de ser, lògicament, els millors del país.

Autor de llibres com ara *El meu oncle Pere Quart*, *Un patriota exemplar* i *Jordi Pujol. Llums i ombres*, Ignasi Riera ens presenta ara un llibre que mira la capital de l'Estat espanyol amb ulls tendres, però sempre amb la mirada perspicaç del qui s'ha bellugat durant anys per la perifèria i pot detectar, a primera vista, com a Madrid "la lletra ena vol dir que la xarxa de trens nacional de Renfe és espanyola i prou, que els cecs o invidents suscitin il·lusions espanyoles i que l'Audiència Nacional no té límits ni autonòmics ni provincials".

NARRATIVA

EL POETA I NOVEL·LISTA LLUÍS CALVO

El paradís truncat de Bakunin

ANNA TOMÀS

Lluís Calvo, *L'expulsió del paradís*.
DESTINO. Barcelona, 2004.

Les activitats d'espionatge dels agents dels serveis d'intel·ligència d'arreu del món han estimulat nombroses obres literàries i cinematogràfiques, com la saga de l'agent Smiley de John Le Carré, les novel·les d'Ian Fleming sobre l'agent 007 i les magistrals *El tercer home* i *Casablanca*. Poques, però, han preferit com a rerefons els anys previs a la Segona Guerra Mundial en lloc de la Guerra Freda, i encara són menys les que ressegueixen les baules anteriors de la cadena que uneixen la gran contesa mundial amb la Guerra Civil Espanyola.

L'expulsió del paradís és la història de Rosa Allison, exiliada anarquista que ha conegut el camp de concentració d'Argelers i que l'any 1939 arriba a Londres (on en aquells moments hi havia la flor i la nata de la intel·ligència i l'acció política catalanes: Carles Pi i Sunyer, Josep Trueta i Bosch i Gimpera) reclamada per un pare gairebé desconegut. Per ella la desfeta roja no ha estat tan sols col·lectiva, sinó també personal, i l'amor i la llibertat propugnats per Errico Malatesta ja no tenen cap sentit en una capital en la qual, amb l'inici dels bombardejos de l'aviació nazi, regna la psicosis del *blackout*. Però l'amor obsessiu que viurà amb el nihilista William Saunders, un amic del seu pare que treballa al ministeri d'Afers Exteriors i que la introdueix en un món en el qual, mentre algú hagi existit, existeixi o estigui en procés d'existir, és susceptible de ser identificat i localitzat, faran que aflorin de nou les injustícies viscudes a Catalunya i la necessitat dels paradisos llibertaris i mundans que defensava amb vehemència Bakunin.

Lluís Calvo (Saragossa, 1963) és autor de dues novel·les i d'onze llibres de poesia, amb alguns dels quals ha guanyat importants premis poètics com ara l'Amadeu Oller, el Miquel de Palol, el Ciutat de Palma i els Jocs Florals de Barcelona. A *L'expulsió del paradís* fa gala del seu virtuosisme lingüístic per teixir una història d'amor, idees i suspens que, més enllà de les digressions polítiques i filosòfiques i de la trama inquietant, és fa inoblidable per les descripcions, només possibles des de l'essència lírica pròpia d'un poeta, del Londres convuls i devastat de la primera meitat dels anys 40.

Tragèdia raonable

MIQUEL BONET PINYOL

TEATRE

Joan Ramis i Ramis, *Lucrècia o Roma*
libre, a cura de Jaume Gomila Saura.
PROA. Barcelona, 2004.

La troballa recent del manuscrit original amb la producció teatral de Joan Ramis ha permès a Jaume Gomila una revisió a fons de *Lucrècia*, un exemple clar de la cada cop –a raó de les obres que es van desempolsant– més inexacta denominació de decadència a la qual s'ha sotmès el període que abraça els segles XVI, XVII i XVIII de la literatura catalana. La tragèdia és fruit directe de l'excepció menorquina del set-cents, en què les ocupacions francesa, britànica i finalment espanyola van modificar el rumb cultural de la resta del domini lingüístic. Així, a recer de la Societat Menorquina de Cultura i sota la in-

fluència del neoclassicisme europeu, francès en gran mesura, que a la Península va passar d'esquitllèbit, Ramis basteix una peça teatral excepcional, en el sentit més pla del terme, en la literatura catalana de l'època. Mitjançant una estructura en cinc actes de pedra picada d'inspiració raciniana, un respecte absolut a les tres unitats dramàtiques erròniament atribuïdes a Aristòtil i l'ús de versos alexandrins de compulsada solemnitat, l'autor menorquí aborda un dels temes fundacionals de la república romana, la violació de Lucrècia a mans de Tarquí i la posterior revolta del poble romà contra el tirà, com a símbol de la lluita contra l'autoritarisme i l'abús del poder.

FABULOSA HABILITAT DRAMÀTICA

En un primer acte de fabulosa habilitat dramàtica, Tarquí i Col·latino, marit de Lucrècia, posen a prova la virtut i la fidelitat insubornable de l'heroïna, que

el tirà contrasta amargament amb la seva esposa; i a partir d'aquí assistim al debat il·lustrat entre la passió i la raó: "Jo el furor avorresc, jo detest la passió, / qui un mateix temps vos turba el cor i la raó", fa dir Ramis a un dels personatges. Però malgrat això, Tarquí cedeix als seus instints, tempta Lucrècia amb el tron i, al no sortir-se'n, macula el seu honor. Lucrècia se suïcida i Brutus instiga la venjança de Col·latino, que serà l'espurna de la rebel·lió que ha de derrocar la tirania. Ramis, doncs, fa correspondre la revolta romana amb la voluntat dels il·lustrats del set-cents que configuraria la caiguda de l'antic règim.

Tanta dignitat temàtica i estètica, però, acusa els vicis de la tragèdia francesa de l'època: una estructura granítica i encotilladora que glaça, més que mostra, els personatges i un excessiu pudor en descriure la truculència –i això que el tema s'hi presta–, que demostra el perquè el teatre barroc s'adapta millor a la sensibilitat actual.